

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені І. І. МЕЧНИКОВА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

**ТРЕНІНГ
ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОСТУ**

Методичні рекомендації
до семінарських занять з курсу
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

ОДЕСА
Олді+
2024

УДК 37.091.313(072)
Т663

Укладач:

Л. В.-В. Вейландє, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації

Рецензенти:

М. О. Князян доктор педагогічних наук, професор Одеського національного університету імені І. І. Мечникова;

Л. Б. Прокоф'єва кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної реабілітації Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано вченою радою факультету
психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 1 від 13 вересня 2023 р.*

Т663 **Тренінг** особистісно-професійного росту : метод. рекомендації до семінарських занять з курсу «Тренінг особистісно-професійного росту» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти / уклад. Л. В.-В. Вейландє. – Одеса : Олді+, 2024. – 36 с.

Методичні рекомендації містять орієнтовні питання семінарських занять, практичні завдання, завдання для самостійної роботи, рекомендовану літературу та перелік питань для контролю.

Методичні рекомендації розроблені для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти педагогічних спеціальностей, допомагають при підготовці до семінарських занять, оформлені робіт при самостійному виконанні завдань.

УДК 37.091.313(072)

ЗМІСТ

ВСТУП		4
Змістовий модуль I. Проблеми особистісного та професійного зростання молодого викладача вищого навчального закладу		
Тема 1	Розвиток «Я-концепції» викладача вищої школи	6
Змістовий модуль II. «Я-концепція» викладача-початківця та засоби її формування		
Тема 2.	Викладач-початківець: проблеми, профілактика, механізми корекції	10
Тема 3.	Техніка розвитку комунікативної компетенції викладача	17
Тема 4.	Емоційна саморегуляція викладача: техніки профілактики, корекції	22
Тема 5.	Взаємодія у педагогічному колективі: ефективне спілкування, резерви професійного розвитку	26
Питання для поточного контролю		32
Рекомендована література до курсу		34

ВСТУП

Проблема професійного становлення особистості є відображенням більш загальної проблеми співвідношення особистості і професії в цілому. Професійний розвиток є невід'ємною частиною професіоналізації особистості. Він починається на стадії освоєння професії і триває на подальших етапах (професійна діяльність, наставництво). Однак, основа закладається саме під час професійного навчання. Тому майбутньому викладачу досить важливо сформулювати у своїй свідомості ідеальний образ педагога, визначити власні ресурси та познайомитись з формами, методами розвитку особистісних професійно значущих рис.

Головною метою курсу є підвищення рівня професійно-особистісної компетентності викладача-початківця.

Серед важливих завдань курсу: створення оптимальних умов для отримання магістрами знань та формування адекватних уявлень про професійно-особистісне зростання; формування вмінь та навичок керування процесом власного професійно-особистісного розвитку

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати:

- Поняття «Я-концепція», «професійна Я-концепція»
- Механізми соціально-педагогічної перцепції, їх вплив на результати навчання та організацію педагогічної взаємодії;
- Проблеми викладача-початківця та їх вплив на ефективність педагогічної діяльності;
- Труднощі та бар'єри спілкування, технології їх подолання;
- Техніки емоційної регуляції;
- Особливості взаємодії та спілкування викладача у педагогічному колективі;

вміти:

- вміти виявляти активну життєву позицію, ініціативу в навчальній, професійній діяльності;

- вміти виявляти лідерство та позитивну самопрезентацію в якості фахівця сфери освітніх послуг, здійснювати формувальний вплив на оточуючих;
- вміти конструктивно сприймати критику, бути здатним до самокритики, бути мотивованим до професійного саморозвитка;
- вміти створювати творчу атмосферу в трудовому колективі, корегувати цілі діяльності з метою підвищення її безпеки та ефективності з урахуванням суспільних та виробничих інтересів.

Змістовий модуль І. Проблеми особистісного та професійного зростання молодого викладача вищого навчального закладу

Тема 1. Розвиток «Я-концепції» викладача вищої школи

Мета: сформувати свідоме ставлення до своїх особистісних якостей, здібностей та мотивувати на спрямований розвиток професійно значущих якостей.

Основні поняття: Я-концепція, професійний розвиток, професійно значущі якості особистості, професіограма, професійна підготовка

Питання для обговорення

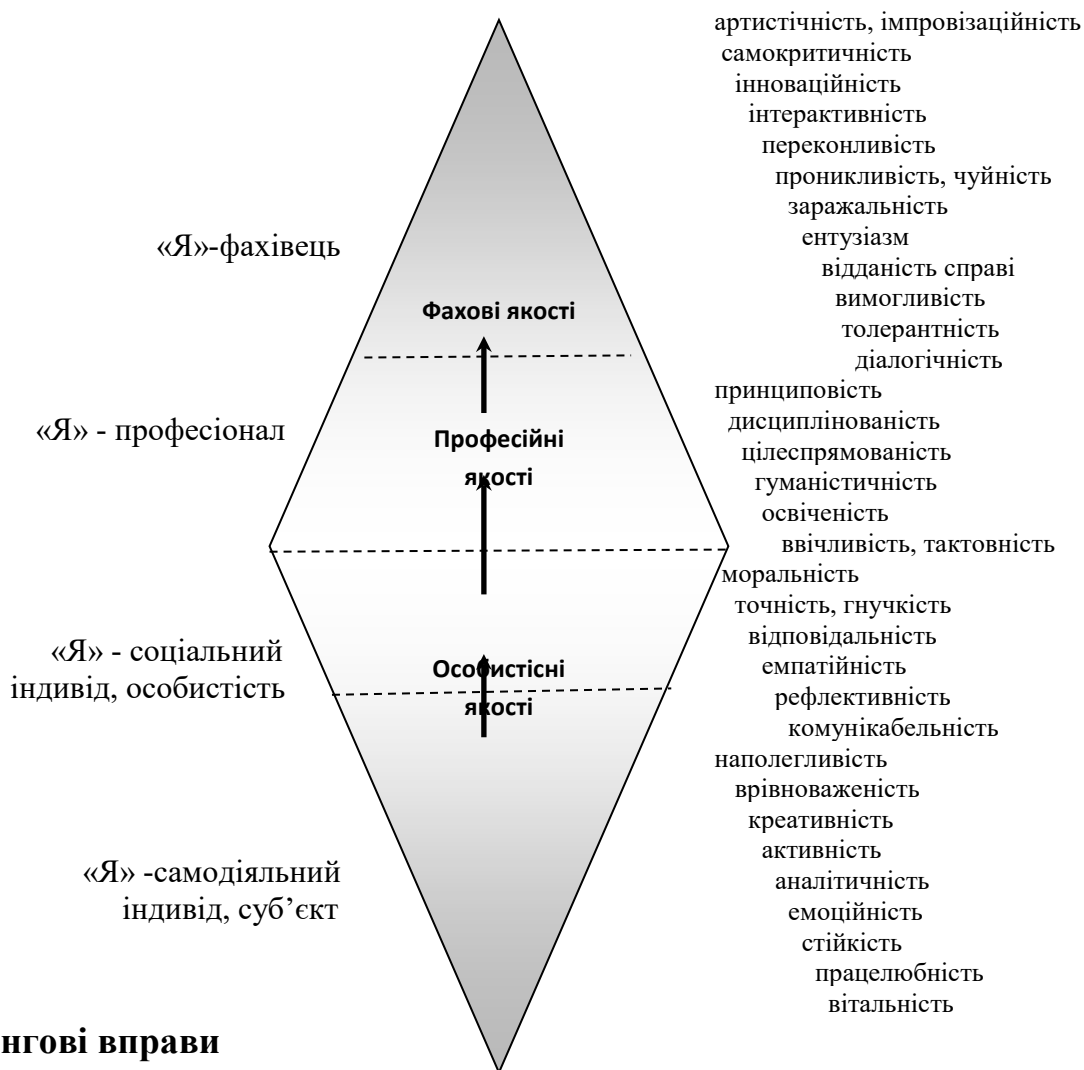
1. Поняття «особистість» та «Я-концепція».
2. Структура «Я-концепції» викладача. Вплив «Я-концепції» викладача на результати педагогічної діяльності.
3. Самооцінка у структурі професійної Я-концепції педагога.
4. Формування та розвиток особистості викладача через «Я-концепцію».

Практичні завдання

І. Сфера професійної діяльності викладача – це арена подолання великої кількості протиріч. Будь ласка поясніть зміст наведених нижче протиріч, яким чином вони проявляються у діяльності викладача та наведіть можливі варіанти подолання

Протиріччя професійної діяльності	Зміст	Яким чином проявляються
Динаміка професійних завдань та внутрішня готовність до їх подолання		
Динаміка освітньої політики та прагнення викладача займати чітку та послідовну позицію		
Потреба викладача у творчій самореалізації та можливість її задоволення		
Потреба суспільства у освітніх послугах та скорочення резерву робочого часу викладача, а також зменшення кількості представників педагогічної професії, низький матеріальних рівень викладацьких кадрів		
Постійно зростаючий об'єм актуальної інформації та рутинні засоби її переробки, зберігання, передачі		

II. Ознайомтеся з професійограмою викладача вищої школи («професійографічний ромб») запропонованою Вітченко А.О., Вітченко А.Ю. (А.О.Вітченко, А.Ю.Вітченко Проектування професіограми викладача вищої школи для системи неперервної педагогічної освіти. *Збірник наукових праць Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. К. (55). 2017. С., 174–180 URL: <https://miljournals.knu.ua/index.php/zbirnuk/article/view/207>). Оберіть з кожного блоку (фахові, професійні, особистісні, суб'єктні якості) по три характеристики та поясніть їх значення та зміст для професійного становлення викладача.

Тренінгові вправи

Професійна самоідентичність (С.Ю.Смагіна)

Мета: аналіз власної професійної ідентифікації.

Обладнання: аркуші паперу формату А – 4, фломастери або ручки червоного та чорного кольорів.

Кожному учаснику пропонується через вільні асоціації проаналізувати власну професійну ідентичність Для цього учасники пишуть слово-стимул:

«викладач». На це слово потрібно по колу написати 10 слів-асоціацій. Після складання асоціативного кола пропонується дати кожному слову якісну характеристику. Далі пропонується поміркувати про власну професійну ідентичності. У центрі пишеться займенник Я та коло нього малюються два кола – центральне та перифіричне. Кожному учаснику пропонується з якостей, які були написані в асоціаціях на слово «викладач» обрати у центральному колі – найбільш яскраво виражені якості (червоним кольором), у периферичному – ті, які недостатньо розвинені (чорним кольором).

У результаті роботи виникає яскрава візуальна картина, яка дозволяє бачити як людина сприймає себе, які професійні риси характеру собі приписує.

Питання для ведучого:

1. Які слова, якості були названі серед асоціацій зі словом «викладач»?
2. Яким буде збірний портрет викладача у групі?
3. Які риси у центральному та периферичному колах написані учасниками групи?

Ідентифікація – який Я?

Мета: дати можливість учасникам впізнати щось про себе, заохотити саморозкриття та зворотній зв'язок у групі.

Обладнання: невеликі аркуші паперу по 10 штук на кожного учасника, булавки, маркери, набір карток з характеристиками за кількістю учасників.

Активний	Пасивний	Брат	Віруючий
Дорослий	Жінка	Сестра	Наполегливий
Агресивний	Чоловік	Конфліктний	Слухняний
Обережний	Донька	Замкнений	Нерішучий
М'який	Син	Сильний	Досвідчений
Естет	Батько	Компетентний	Слабкий
Талановитий	Мати	Інтелектуал	Порядний
Романтичний	Щасливий	Енергійний	Ініціативний
Яскравий	Творчий	Незалежний	Жорстокий
Імпульсивний	Тонкий	Оптимістичний	Впертий
Авторитарний	Суворий	Зрілий	Працьовитий
Демократичний	Практичний	Цілеспрямований	Вірний своєму слову
Спостережливий	Невдоволений	Неврівноважений	
Емоційний	Егоїстичний	Впевнений	

Ведучий пояснює, що метою наступної вправи є можливість впізнати як кожного з нас сприймають оточуючи. Кожен з учасників повинен з запропонованих характеристик обрати 4, які на його думку найбільш яскраво характеризують його. Обрані характеристики записуються на картки та прикріплюються булавкою до одягу. Після чого усі учасники мають змогу за декілька хвилин познайомитися з характеристиками кожного.

Наступним кроком є поповнення «портрету» ще 1 характеристикою. Кожен з бланку обирає одну з характеристик яка, на його думку, найбільш підходить іншому учаснику та ще не визначена у «портреті». Обрана характеристика записується та прикріплюється до одягу власника. Процедура проводиться без обговорення, мовчки. Після закінчення кожен повинен вивчити свій «портрет».

Питання для ведучого:

- 1. Чи було важко обрати власні характеристики та запропонувати додаткові до «портрету» іншого?*
- 2. Які з наданих іншими характеристик здивували власника?*
- 3. Чи є у «портреті» характеристики, які допоможуть\заважатимуть у подальшій роботі викладачем?*

Завдання для самостійної роботи.

Обрати одну з нижченаведених тем, підготувати мультимедійну презентацію (5-8 слайдів), надіслати до Гугласу (посилання буде надано з початком занять).

- Виникнення та розвиток педагогічної професії
- Суспільна значущість педагогічної діяльності
- Гуманістична природа та творчий характер роботи викладача
- Діяльність викладача як творчий процес
- Ідеал викладача на сучасному етапі розвитку освіти
- Професійна ідентифікація особистості викладача.

Рекомендована література:

1. Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти: освітні практики: метод. реком. / за наук. ред. Л. М.

- Петренко. Луцьк: Волиньполіграф, 2021. 92 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725123/1.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)
2. Теслюк В.М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник. К.: Видавництво Ліра-К. 2016. 340с. URL: http://lib.khmnu.edu.ua/fond/NOV/new11_2016/453783.pdf (дата звернення: 20.06.2023)
3. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти педагогічних університетів. Харків : ХНПУ, 2021. 90 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/80136fd8-533d-432c-a6dc-602ffa90ef64/content> (дата звернення: 20.06.2023)

Змістовий модуль II. «Я-концепція» викладача-початківця та засоби її формування

Тема 2. Викладач-початківець:

проблеми, профілактика, механізми корекції

Мета: сформувати уявлення про особливості професійної адаптації, мотивацію до формування професійно значущих рис особистості

Основні поняття: педагогічна техніка, педагогічна соціальна перцепція, педагогічне спілкування, педагогічний конфлікт

Питання для обговорення

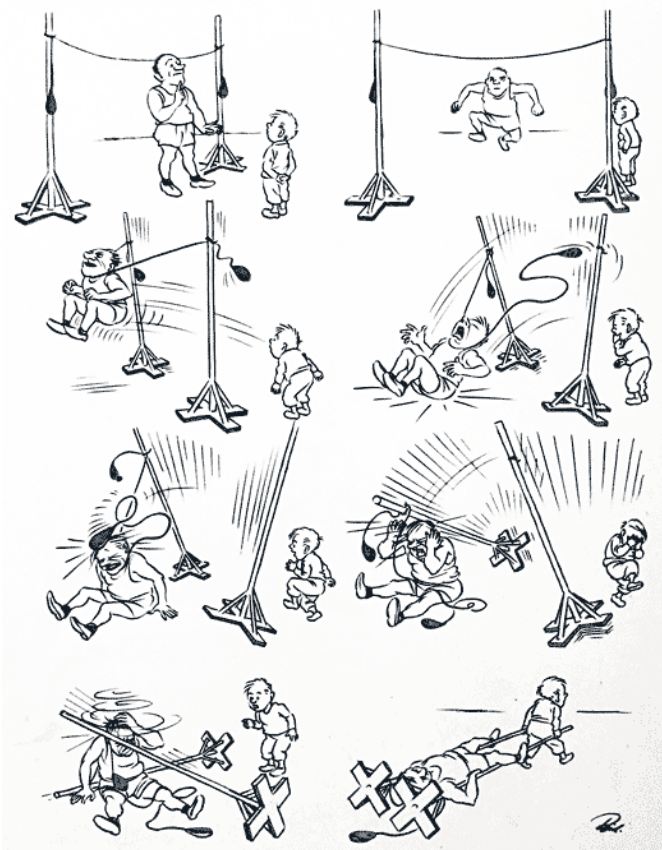
1. Педагогічна соціальна перцепція та продуктивність діяльності викладача.
2. Проблема мотивації навчання. Викладач як зразок внутрішньо мотивованої діяльності.
3. Проблеми дисципліни на занятті. Типологія студентів та типові конфліктні ситуації.
4. Страх викладання. Помилки у виборі моделі спілкування на занятті.
5. Помилки у використанні внутрішньої та зовнішньої педагогічної техніки.

Практичні завдання

I. Ознайомтеся з карикатурами відомого данського карикатуриста Херлуфа Бідструпа. Оберіть 2 карикатури з наведених нижче та визначте сутність

педагогічної ситуації кожної. Поміркуйте над тим, чи можливо у цих карикатурах розпізнати помилки, які трапляються у професійній діяльності педагога.

«Карикатура. Це слово звучить так просто і весело, але в той же час карикатура значно більше схожа на оригінал, чим звичайна фотографія. Карикатура вихоплює з оригіналу саму суть, основну ідею, те що ми з вами не бачимо за буденністю, але те що мотивує наші вчинки» (Х.Бідструп)

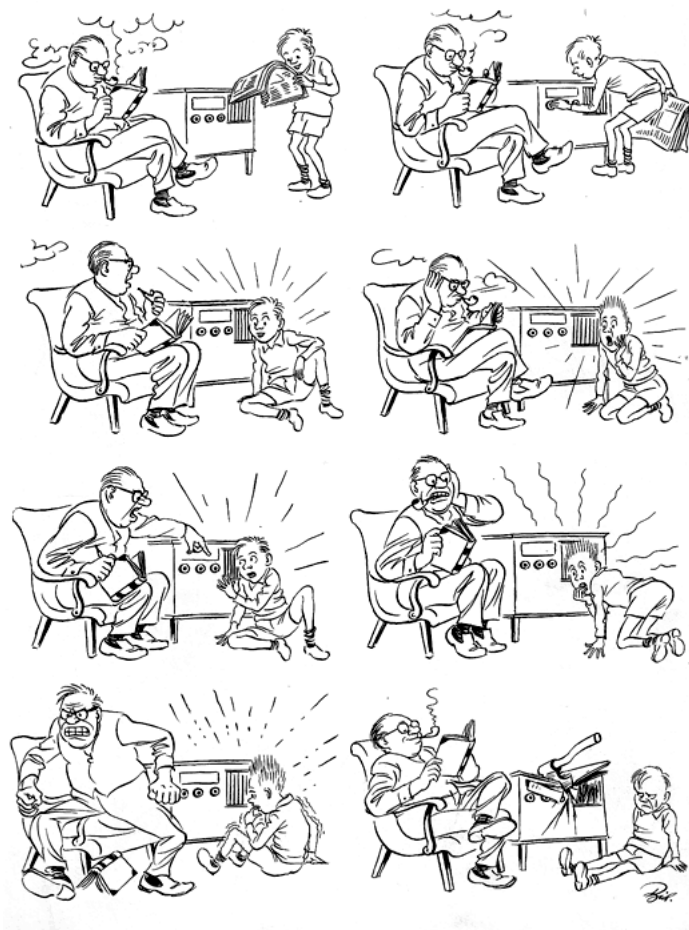
«Урок фізкультури»

«Кубики»

«Дитяча книга»

«Під владою детективу»

II. Оберіть з запропонованих методик 2 та проведіть самодіагностику. Проаналізуйте отримані результати, спрогнозуйте позитивний/негативний вплив визначених якостей на подальше професійне становлення, розвиток та професійну діяльність. Отримані результати використовуються під час тренінгових вправ.

- Тест „Ваш творчий потенціал“.
- Методика визначення емоційної спрямованості особистості
- Методика діагностування комунікативних та організаторських здібностей (КОЗ)
- Визначення рівня емпатійності (І.М.Юсупова)
- Діагностика емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні (за В. В. Бойко)

Методики можна знайти на наступних електронних ресурсах:

<https://onlinetestpad.com/ua/tests/psychological>

<https://online-test.club/>

<https://www.adviseme.com.ua/tests/>

Тренінгові вправи

Раніше – зараз – потім (Г.Бардієр, І.Ромазан, Т.Череднікова)

Мета: розвиток тимчасової перспективи

Обладнання: грецький горіх, каштан чи квасолина за кількістю учасників групи

Учасникам пропонується звичайна, достатньо нейтральна для них річ (каштан, грецький горіх чи інше) та пропонується вигадати історію про цей об'єкт: де він був, як він сюди потрапив, що він є зараз, що з ним буде потім, у чому відмінності кожного стану? Потім необхідно замінити об'єкт на свій образ и запропонувати групі розповісти: я до університету – я в університеті - я після закінчення університету.

Питання для обговорення:

1. Які труднощі були під час цієї вправи?
2. Чи є суттєві відмінності у описах «Я до університету», «Я в університеті», «Я після університету» у чому вони?

Сходинки (М.Спаркс)

Мета: розвиток логічного мислення, активізація внутрішніх ресурсів.

Обладнання. Бланки 1 та 2 за кількістю учасників

Бланк 1.

<i>Мета даного моменту:</i> Чому Я навчаюся на _____ факультеті?
<i>Найближча ціль:</i> Чому Я хочу бути викладачем?
<i>Віддалена мета:</i> Чому мені потрібно навчати моїх студентів?
<i>Найвіддаленіша мета:</i> Чому мені потрібно щоб мої студенти були кращими?
<i>Кінцева мета:</i>

Бланк 2.

<i>Результати даного моменту:</i> Що я отримую під час навчання на _____ факультеті?
<i>Найближчий результат:</i> Що я можу отримати маючи педагогічні знання та навички?
<i>Віддалений результат:</i> Що я можу отримати, коли буду мати роботу?
<i>Найвіддаленіший результат:</i> Що я можу отримати, коли досягну кінцевої мети?

Для початку корисним буде просто спробувати рухатися за рівнями узагальнення угору-вниз. Ведучій просить назвати будь-який предмет. Це може бути квітка. Рух за рівнем узагальнення угору: квітка – картина – інтер'єр – краса – життя – енергія... рух за рівнем узагальнення вниз: квітка – фарби – матеріал – молекули – атоми – енергія

Потім ведучій пропонує Бланк 1 та просить виконати «особливий» психологічний рух угору по запропонованим логічним рівням. Відповіді фіксуються учасниками у письмовому вигляді. Після заповнення Бланку 1, пропонується зробити рух вниз за рівнями запропонованими у Бланку 2.

Питання для ведучого:

1. Як співвідносяться цілі та результати?
2. Хто піднявся вище до успіху у своїх цілях?
3. Хто досяг більшого результату?
4. Чому можлива невідповідність цілей та результатів?

Психологічний гімн (С.Ю.Самагіна)

Мета: засобами гімну висловитися та зрозуміти себе

Обладнання: аркуші паперу за кількістю учасників, картки зі зразками.

<p><i>Картка 1</i></p> <p>«Я...» «Я ...» «Я...» «Я не...» «Я не...» «Я не...»</p>	<p><i>Картка 3</i></p> <p>«Він схожий на...» «Він схожий на...» «Він схожий на...» «Він схожий на...» «Він схожий на...» «Він схожий на...»</p>
<p><i>Картка 2</i></p> <p>«Блажен той, хто...» «Блажен той, хто...» «Блажен той, хто...» «Нечестивий той, хто...» «Нечестивий той, хто...» «Нечестивий той, хто...»</p>	<p><i>Картка 4</i></p> <p>«Я обираю...» «Я обираю...» «Я обираю...» «Я не обираю...» «Я не обираю...» «Я не обираю...»</p>

Ведучій пропонує учасникам написати гімн у групі. Учасникам пропонується написати текст, завдяки якому кожен визначить власні морально-ціннісні орієнтири. Спочатку кожного просять дописати декілька незавершених речень. Кожне з них повторюється три рази, та учасникам необхідно запропонувати три

варіанти рішення. За допомогою такого трикратного повторення створюється певний ритм гімну. Цей прийом – семантичний та синтаксичний паралелізм – є однією з особливостей жанру.

1 етап: написати у стовпчик по 3 рази

«Я...»

«Я ...»

«Я...»

«Я не...»

«Я не...»

«Я не...»

2 етап:

«Блажен той, хто...»

«Блажен той, хто...»

«Блажен той, хто...»

«Нечестивий той, хто...»

«Нечестивий той, хто...»

«Нечестивий той, хто...»

3 етап:

На кожен варіант «Блажен той, хто...» и «Нечестивий той, хто...» написати «Він схожий на...», тобто зробити порівняння.

4 етап: по три рази продовжити фрази:

«Я обираю...»

«Я не обираю...»

Далі, поєднуючи отримані уривки, кожен з учасників пише свій текст. Після закінчення самі вирішують, що потрібно додати або виділити. Ведучій пропонує бажаним познайомити групу зі своєю роботою

Питання для ведучого: без обговорення.

Завдання для самостійної роботи.

Обрати одну з нижченаведених тем, підготувати мультимедійну презентацію (5-8 слайдів), надіслати до Гугласу (посилання буде надано з початком занять).

- Майстерність викладача в керуванні психічним станом
- Зовнішній вигляд викладача
- Основи мімічної та пантомімічної виразності, Імідж фахівця
- Складові іміджу викладача.

Рекомендована література:

1. Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 516 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/154897735.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)
2. Теслюк В.М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник. К.: Видавництво Ліра-К. 2016. 340с. URL: http://lib.khmnpu.edu.ua/fond/NOV/new11_2016/453783.pdf (дата звернення: 20.06.2023)
3. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти педагогічних університетів. Харків : ХНПУ, 2021. 90 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/80136fd8-533d-432c-a6dc-602ffa90ef64/content> (дата звернення: 20.06.2023)

Тема 3. Техніка розвитку комунікативної компетенції викладача

Мета: сформулювати уявлення про сутність комунікативної компетентності викладача, мотивацію щодо розвитку комунікативної компетентності

Основні поняття: комунікативна компетенція, педагогічне спілкування, стилі педагогічного спілкування

Питання для обговорення

1. Комунікативна компетентність викладача-початківця.
2. Труднощі та бар'єри у професійно-педагогічному спілкуванні.
3. Вербальна та невербальна комунікація у педагогічній діяльності
4. Гендерні особливості спілкування
5. Нові форми комунікації в педагогічній системі – відповіді часу (дистанційне навчання, соціальні мережі, відеоблог та інше)

Практичні завдання

I. Зробіть аналіз бар'єрів у спілкуванні, що можуть виникати між вчителем та учнями. Відповідь має бути оформлена у вигляді таблиці:

<i>Вид бар'єру спілкування</i>	<i>Приклад ситуації</i>	<i>Можливі варіанти поведінки учасників взаємодії</i>

II. Оберіть з запропонованих методик 2 та проведіть самодіагностику. Проаналізуйте отримані результати, спрогнозуйте позитивний/негативний вплив визначених якостей на подальше професійне становлення, розвиток та професійну діяльність. Отримані результати використовуються під час тренінгових вправ.

- Тест визначення рівня перцептивно-невербальної компетентності (Г.Я.Розен)
- Короткий орієнтовний тест (КОТ В.Н.Бузина, Е.Ф.Вандерліка)
- Діагностика упевненості у собі
- Самооцінка управлінських обмежень керівника
- Методика «Шляхи розвитку»

Методики можна знайти на наступних електронних ресурсах:

<https://onlinetestpad.com/ua/tests/psychological>

<https://online-test.club/>

<https://www.adviseme.com.ua/tests/>

Тренінгові вправи

Маски настроїв

Мета: розвиток мімічної та пантомімічної виразності, зняття емоційних та м'язових затисків

Обладнання: картки з переліком емоційних станів

Радість Задоволення Апатія Печаль Гнів Агресія Тривога Огидливість	Презирство Гидливість. Ентузіазм. Ненависть. Обурення. Відчай Жах Заціпеніння	Співчуття. Горе Веселість Смуток Озлобленість Переляк Здивування Цікавість
---	--	---

Ведучий пропонує усім учасникам обрати по одній картці, на якій написано певний настрій. Потім по черзі учасники за допомогою міміки та пантоміміки показують настрій, описаний в картці, а останні вгадують.

Питання для ведучого:

- 1. Які емоційні стани (позитивні чи негативні) було найлегше показати та розпізнати?*
- 2. Які мімічні та пантомімічні ознаки емоційних станів (загальні риси) допомагають нам продемонструвати власні емоції та розпізнати емоції інших людей?*

Лідер у спілкуванні

Мета: Розвивати вміння організовувати процес спілкування у формальних та неформальних об'єднаннях, визначати лідерські нахили.

Обладнання: картки з описом ролей: 1 учасник - підтримувати розмову з партнером у звичайній манері; 2 учасник - за будь-яку ціну захопити й утримати лідерство під час діалогу

Два виконавці отримують завдання у таємниці від групи і один від одного: перший – підтримувати розмову з партнером у звичайній манері, другий – за будь-яку ціну захопити й утримати лідерство під час діалогу. Потім ведучий пропонує їм організувати обговорення будь-якої проблеми. Після закінчення діалогу, який триває п'ять-сім хвилин, його стратегію й перебіг колективно аналізують.

Питання для ведучого:

- 1. Яку позицій займав кожен з партнерів по спілкуванню?*
- 2. Яким чином позиція кожного проявлялася у спілкуванні?*
- 3. Назвіть специфічні прийоми захвату та утримання лідерства у спілкуванні, які використовувалися під час діалогу?*

Подорож за міфами

Мета: показати міфологічні складові професійної свідомості

Обладнання: картки з міфами

<i>Картка 1</i> «Не робіть помилок»	<i>Картка 3</i> «Все бачити і все помічати»
<i>Картка 2</i> «Прагніть вдавати, що все завжди знаєте»	<i>Картка 4</i> Один з міфі, який запропонують учасники

Ведучий розповідає історію про лева: *«Я розповім вам історію про те, як одного дня у зоопарк привезли лева. Проте, до моменту його прибуття, призначена для нього велика клітка виявилася не готова, і звіра довелося помістити у маленьку тісну клітку – всього 6 кроків в довжину. За три тижні, проведені в тісній клітці, лев звик пересуватися лише на ці 6 кроків. Проїшов час, лева перемістили в нову велику клітку, але він продовжував рухатися в звичному замкнутому просторі: 6 кроків вперед і 6 кроків назад.*

Що заважає левові вийти з клітки? Вийти за рамки, просунути уперед»

У спонтанній бесіді встановлюється, що заважає звичка, стереотип поведінки і переконання, що далі за клітку виходити не можна. Це проблема лева.

«А чи є стереотипи у професії вчителя? Які звички і правила у роботі вчителя викликають ваш сумнів або незгоду? Які правила заважають творчо працювати, проявити свої можливості в повну силу?»

Ведучий пропонує кожному по естафеті назвати, що із загальноприйнятого у вчительській роботі не влаштовує, лякає його. Наприклад, обов'язок триматися «по-вчительські», носити відповідний діловий одяг, вказувати і вимагати та ін.

Далі усі перераховані норми, функції або зміст роботи вчителя ведучий оголошує міфами, якими хворіє учительство. Далі пропонуються картки з деякими міфами:

- «Не робіть помилок»;
- «Прагніть вдавати, що все завжди знаєте»;
- «Все бачити і все помічати» та ін.

Завдання групі: розробіть спростування обраного вами міфу. На противагу загальноприйнятій існуючій думці або практиці висуньте

перспективну, педагогічну ідею, здатну вивести вчителя з клітки стереотипів на стежину творчого зростання.

Питання для ведучого:

1. Звідки з'являються професійні міфи?
2. Які фактори сприяють їх закріпленню?
3. Що можна зробити щоб розв'язати ці міфи?
4. Це дійсно міфи, чи у них велика доля правди?

Завдання для самостійної роботи.

Написати коротку промову на одну з запропонованих тем:

- "Слово — зброя. Як усяку зброю, його треба чистити й доглядати" (М. Рильський.)
- "Чудова думка втрачає всю свою цінність, якщо вона погано висловлена" (Вольтер).
- "Скажи будь-що, щоб я тебе побачив" (Сократ). "О слів жорстока і солодка влада!" (Б. Олійник).

Рекомендована література:

1. Гарькавець С. О., Волченко Л. П. Спілкування в педагогічному процесі : навчальний посібник. Житомир : ТОВ «Видавничий дім "Бук-Друк"». 2021. 100 с. URL: <https://loippo.edu.ua/contact-top/posibniki-slovniki-dovidkovi-vidannya-monografiji-toshcho> (дата звернення: 20.06.2023)
2. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Психологія спілкування педагога: інтегративний підхід: навчальний. К. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. 2018. 353 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/710858/1/Zlivkov_Lukomska_Ped_spilkuvannya.pdf (дата звернення: 20.06.2023)
3. Теслюк В.М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник. К.: Видавництво Ліра-К. 2016. 340с. URL: http://lib.khmnu.edu.ua/fond/NOV/new11_2016/453783.pdf (дата звернення: 20.06.2023)

Тема 4. Емоційна саморегуляція викладача:

техніки профілактики, корекції

Мета: сформувати уявлення про методи саморегуляції, мотивацію до ознайомлення з техніками та впровадження у власну діяльність

Основні поняття: саморегуляція, емоційна саморегуляція, методи емоційної саморегуляції, психогігієна, професійне здоров'я

Питання для обговорення

1. Психогігієна, психопрофілактика у діяльності викладача.
2. Саморегуляція викладача: мета, функції, процес, основні напрямки.
3. Методи саморегуляції емоційних станів: психотехнічні міфи та мова саморегуляції.
4. Індикатори емоційних станів.

Практичні завдання

I. Ознайомтеся з запропонованими методами саморегуляції викладача. Визначте найбільш придатні для професійного розвитку. Заповніть таблицю.

Метод	Зміст, спрямованість	Можливість використання у професійній діяльності викладача	
		переваги	недоліки
Релаксаційно-дихальна гімнастика			
Релаксація або розслаблення			
Аутогенне тренування			
Метод створення установки			
Самопереконавання			
Самонаказ			
Відключення			
Переключення			
Відволікання			
Фізичне навантаження			
Арт-терапія			
Емаготерапія			
Психокорекційна робота або тренінг			
Мовна розрядка			
Ігрові способи саморегуляції			

II. Оберіть з запропонованих методик 2 та проведіть самодіагностику. Проаналізуйте отримані результати, спрогнозуйте позитивний/негативний вплив визначених якостей на подальше професійне становлення, розвиток та професійну діяльність. Отримані результати використовуються під час тренінгових вправ.

- Методика визначення способів емоційного реагування вчителя у педагогічних ситуаціях у взаємодії з суб'єктами педагогічної реальності (Е.Ю. Клепцова, адаптація Е.Г. Льовченко)
- Діагностика маніпулятивного відношення (за шкалою Банта)
- Діагностика доброзичливості (за шкалою Кемпбелла)
- Діагностика мотиваційно-педагогічних переваг (П.Торранс)

Діагностика особистісної установки «альтруїзм-егоїзм»

Методики можна знайти на наступних електронних ресурсах:

<https://onlinetestpad.com/ua/tests/psychological>

<https://online-test.club/>

<https://www.adviseme.com.ua/tests/>

Знайомство з різними способами емоційної регуляції

Способи, пов'язані з управлінням дихання

Спосіб 1

Сидячи або стоячи постарайтеся по можливості розслабити м'язи тіла і зосередьте увагу на диханні.

- на рахунок 1-2-3-4 робіть повільний глибокий вдих (при цьому живіт випинається вперед, а грудна клітка нерухома);
- на наступні чотири рахунки проводиться затримка дихання;
- потім плавний видих на рахунок 1-2-3-4-5-6;
- знову затримка перед наступним вдихом на рахунок 1-2-3-4.

Вже через 3-5 хвилин такого дихання ви помітите, що ваш стан став помітно спокійніше.

Спосіб 2

Оскільки в ситуації роздратування, гніву ми забуваємо робити нормальний видих:

- глибоко видихніть;
- затримайте дихання так довго, як зможете;
- зробіть кілька глибоких вдихів;
- знову затримайте дихання.

Способи, пов'язані з управлінням тонусом м'язів, рухом

Спосіб 3

Оскільки домогтися повноцінного розслаблення всіх м'язів відразу не вдається, потрібно зосередити увагу на найбільш напружених частинах тіла.

- сядьте зручно, якщо є можливість – закрийте очі;
- дихайте глибоко і повільно;
- пройдіться внутрішнім поглядом по всьому вашому тілу, починаючи від верхівки до кінчиків пальців ніг (або в зворотній послідовності) і знайдіть місця найбільшої напруги (часто це бувають рот, губи, щелепи, шия, потилиця, плечі, живіт);
- постарайтеся ще сильніше напружити місця, які складно розслабити (до тремтіння м'язів), робіть це на вдиху;
- відчуйте цю напругу;
- різко скиньте напругу – робіть це на видиху; – зробіть так кілька разів.

В добре розслаблених м'язах ви відчуєте появу тепла і приємної важкості. Якщо напруження зняти не вдається, особливо на обличчі, спробуйте розгладити його за допомогою легкого самомасажу круговими рухами пальців (можна зробити гримаси – подиву, радості та ін.).

Спосіб 4

Спробуйте змінити ритм всьому організму за допомогою монотонних ритмічних рухів:

- кругові рухи великими пальцями рук в «напівзамку»;
- перебирання намистин на вашому намисті;
- перебирання чоток;

- пройдіть по кабінету (коридору) кілька разів, роблячи на два кроки вдих, ана п'ять кроків видих.

Способи, пов'язані з впливом слова

Спосіб 5 Самонакази

Самонаказ – це коротке, уривчасте розпорядження, зроблене самому собі. Застосовуйте самонаказ, коли переконані в тому, що треба вести себе певним чином, але відчуваєте труднощі з виконанням. «Розмовляти спокійно!», «Мовчати, мовчати!», «Не піддаватися на провокацію!» – це допомагає стримувати емоції, вести себе гідно, дотримуватися вимог етики.

Сформулюйте самонаказ. Подумки повторіть його кілька разів. Якщо це можливо, повторіть його вголос.

Спосіб 8 Самопрограмування

У багатьох ситуаціях доцільно «озирнутися назад», згадати про свої успіхи в аналогічних обставинах. Минулі успіхи говорять людині про його можливості, про приховані резерви в духовній, інтелектуальній, вольовій сферах і вселяють впевненість у своїх силах.

- Згадайте ситуацію, коли ви впоралися з аналогічними труднощами.
- Сформулюйте текст програми, для посилення ефекту можна використовувати слова «саме сьогодні»: «Саме сьогодні у мене все вийде»; «Саме сьогодні я буду найспокійніший і витриманий»; «Саме сьогодні я буду кмітливим і впевненим»; «Мені подобається вести розмову спокійним і впевненим голосом, показувати зразок витримки і самоконтролю».
- Подумки повторіть його кілька разів.

Спосіб 9. Самосхвалення (самозаохочення)

Люди часто не отримують позитивної оцінки своєї поведінки з боку оточуючих. Особливо в ситуаціях, коли є підвищення нервово-психічних навантажень це одна з причин збільшення нервозності, роздратування. Тому важливо заохочувати себе самому.

У випадку навіть незначних успіхів доцільно хвалити себе, подумки кажучи: «Молодець! Розумниця! «Здорово вийшло!» Знаходьте можливість хвалити себе протягом робочого дня не менше 3-5 разів.

Завдання для самостійної роботи.

Обрати одну з нижченаведених тем, підготувати мультимедійну презентацію (5-8 слайдів), надіслати до Гугласу (посилання буде надано з початком занять).

- Як себе зберегти. Ліки для педагога-трудоголіка
- Стрес, в тому у педагогічній діяльності: ознаки та профілактика
- Емоції у діяльності викладача: допомога чи перешкода

Рекомендована література:

1. Основи педагогічної майстерності: практикум / Холковська І.Д., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця: «Твори». 2019. 240 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/2019.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)
2. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти педагогічних університетів. Харків : ХНПУ, 2021. 90 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/80136fd8-533d-432c-a6dc-602ffa90ef64/content> (дата звернення: 20.06.2023)
3. Чудаєва Н.В. Емоційний світ людини: навч. посібник. Умань: Візаві, 2017. 126 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7467/1/ShuldikEmocSvit.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)

Тема 5. Взаємодія у педагогічному колективі: ефективне спілкування, резерви професійного розвитку

Мета: сформувати уявлення про особливості педагогічного спілкування у діадах викладач-студент, викладач-викладач, викладач-педагогічний колектив, мотивацію щодо розвитку професійно значущих якостей особистості

Основні поняття: педагогічне спілкування, стратегія педагогічного спілкування, соціально-психологічна адаптація викладача, педагогічний конфлікт стратегії поведінки у педагогічному конфлікті

Питання для обговорення

1. Особливості взаємодії та спілкування у педагогічному колективі.
2. Психологічна сумісність викладачів.
3. Соціально-психологічна адаптація викладача у педагогічному колективі.
4. Професійні та особистісні якості викладача, які визначають його положення у педагогічному колективі.
5. Стратегії поведінки у педагогічних конфліктах викладач-викладач, викладач-студент.

Практичні завдання

I. Заповніть таблицю, спираючись на наведений приклад:

Класифікація педагогічних конфліктів (за М.М.Рибаквою, Н.П.Волковою)

<i>Види конфлікту</i>	<i>Його коротка характеристика</i>	<i>Причини</i>
<i>Приклад:</i>		
<i>Конфлікти діяльності</i>	Ці конфлікти виникають між учителем і учнем, учителем і групою учнів з приводу виконання навчальних завдань, пізнавальної діяльності, успішності, ситуацій, коли суб'єкти навчального процесу не виявляють готовності оперативно виправити власну помилку. Учні висловлюють учителю незадоволення вступають з ним у суперечку або демонструють образу.	Це може відбуватися з різних причин: - втоми вчителя й учнів; - невдалого зауваження вчителя замість надання конкретної допомоги, якої потребує учень в подоланні труднощів у навчально-пізнавальній діяльності; - труднощів, які виникають у засвоєнні навчального матеріалу школярами; - невиконання ними домашнього завдання тощо;
<i>Для самостійного заповнення:</i>		
<i>Конфлікти поведінки, вчинків</i>		
<i>Мотиваційні конфлікти</i>		
<i>Конфлікти взаємин</i>		

<i>Фахові конфлікти</i>		
<i>Конфлікти сподівань (очікувань)</i>		
<i>Конфлікти особистісної несумісності</i>		

II. Заповніть таблицю характеристик структури педагогічного конфлікту, користуючись наведеним прикладом

<i>Складові конфлікту</i>	<i>Їхня характеристика</i>				
Приклад:					
<i>Конфліктуючі сторони</i>	<p>У конфлікті діють дві протилежні сили, конфліктуючі сторони або суб'єкти: особи, соціальні групи організації, трудові колективи, держави та інше.</p> <p>До звичайних учасників зазвичай приєднуються інші сторони: свідки, співчуваючі, підбурювачі, консультанти, невинні жертви.</p> <p>У педагогічному конфлікті можлива участь:</p> <p>Вчитель – учень; Вчитель – клас; Учень – учень; Вчитель – батьки; Вчитель – педагогічний колектив; Учень – педагогічний колектив;</p>				
Для самостійного заповнення:					
<i>Зона розбіжностей</i>	<p>Розбіжність між сторонами може вникати через:</p> <p>-</p> <p>-</p>				
<i>Сприймання конфліктної ситуації</i>	<p>Розбіжність у сприйманні сторонами ситуації зумовлена:</p> <p>-</p> <p>-</p>				
<i>Мотиви</i>	<p>Важливими мотивами поведінки особи у конфлікті є:</p> <p>-</p> <p>-</p>				
<i>Дії, наслідки</i>	<p>Поведінка однієї сторони спричиняє відповідні зміни в поведінці іншої, позитивні або негативні:</p> <table style="width: 100%; border: none;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">Позитивні</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">Негативні</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">-</td> <td style="text-align: center;">-</td> </tr> </table>	Позитивні	Негативні	-	-
Позитивні	Негативні				
-	-				

	-	-
--	---	---

Тренінгові вправи

Айсберг

Мета: усвідомлення сутності педагогічних конфліктів .

Обладнання: аркуші паперу по кількості учасників заняття, фломастери, маркери.

Ведучий пояснює, що конфлікт можна уявити у вигляді айсберга, у якого видно тільки надводну частину, а все, що під водою – приховано... Потім просить усіх взяти папір та фломастери і зобразити, що саме для них педагогічний конфлікт, що вони бачать на поверхні та що лежить під водою.

Питання для ведучого:

- 1. Що можна сказати про те, яким бачать педагогічний конфлікт учасники?*
- 2. Чи присутні у малюнках теоретичні знання з теми, чи вони повністю емоційно насичені власними уявленнями?*
- 3. Чи є щось що поєднує уявлення про педагогічні конфлікт у всіх присутніх, що це?*

Мій конфлікт

Мета: усвідомлення причин конфліктів, сутність різних видів конфліктів, різницю у суб'єктах педагогічних конфліктів

Обладнання: аркуші паперу, олівці по кількості учасників заняття.

Ведучий просить розділити аркуш паперу на чотири частини. У першій частині учасники повинні намалювати малюнок «Конфлікт між викладачем та студентом», у другій – «Конфлікт між викладачем та студентською групою», у третій – «Конфлікт між викладачем та колегою», у четвертій - «Конфлікт між викладачем та педагогічним колективом»

Питання для ведучого:

- 1. Як можна описати намальованих суб'єктів конфліктів (їх розмір, емоційних стан, атрибути та інше?)*
- 2. Які стилі поведінки у конфлікті ми бачимо на малюнках? Чи є щось типове для кожної ситуації?*

Впевнений викладач – навчання без конфліктів

Мета: забезпечення умов емоційної та інтелектуальної гнучкості під час усвідомлення конфлікту; рефлексія складових власної особистості, позиції щодо конфліктів; формування позитивних особистісних уявлень про педагогічні конфлікти.

Обладнання: картки з назвами стихій «вода», «вогонь», «повітря», «земля»; аркуші паперу за кількістю учасників; 4 аркуші ватману та маркери.

1 етап: «Чотири стихії» Група поділяється на чотири команди, відповідно: вогонь, вода, повітря та земля. У групі необхідно обговорити чим дана стихія корисна для продуктивного рішення конфліктів.

2 етап: Мозковий штурм. Учасники групи обговорюють питання «Які риси особистості викладача необхідні для вдалого вирішення педагогічних конфліктів». На ватмані позначаються ті особистісні риси, які дозволяють вчителю уникати чи продуктивно вирішувати конфлікти ситуації. Кожна група презентує свій малюнок.

3 етап: Самооцінка. Учасники групи складають особистісну карту якостей «безконфліктної особистості». За 10-ти бальною шкалою необхідно оцінити розвиток кожної риси.

4 етап: Аукціон. Усім учасникам пропонується продати чи купити ті риси характеру, які на їх думку необхідні їм для продуктивного рішення конфліктів. Для подальшої вдалої професійної діяльності.

Питання для ведучого:

- 1. Які риси характеру провокують конфлікти ситуації? Які риси характеру дозволяють уникати чи продуктивно вирішувати конфлікти?*
- 2. Чи було багато особистісних рис характеру та які виставлено на аукціон?*
- 3. Чи завжди педагогічний конфлікт це погано? Що позитивного може принести конфлікт?*

Завдання для самостійної роботи.

Представити план професійного розвитку за результатами попередньої діагностики:

- наявні проблеми
- можливі шляхи подолання
- зміни що відбулися під час участі у тренінгових заняттях

Рекомендована література:

1. Основи педагогічної майстерності: практикум / Холковська І.Д., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця: «Твори». 2019. 240 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/2019.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)
2. Кавіліна Г. К. Конфліктологія: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук». 2021. 153 с URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/12440> (дата звернення: 20.06.2023)
3. Теслюк В.М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник. К.: Видавництво Ліра-К. 2016. 340с. URL: http://lib.khmnu.edu.ua/fond/NOV/new11_2016/453783.pdf (дата звернення: 20.06.2023)
4. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти педагогічних університетів. Харків : ХНПУ, 2021. 90 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/80136fd8-533d-432c-a6dc-602ffa90ef64/content> (дата звернення: 20.06.2023)

Питання для поточного контролю

1. Розкрийте поняття Я-концепції.
2. Розкрийте зміст та структуру Я-концепції викладача.
3. Поясніть вплив Я-концепції викладача на професійну діяльність.
4. Розкрийте сутність професійної самосвідомості як джерела та механізму професійного розвитку та вдосконалення.
5. Розкрийте психологічну структура особистісного зростання викладача.
6. Розкрийте значущість спілкування як умови особистісного зростання
7. Значущість тренінгу особистісного зростання
8. Розкрийте методи впливу на Я-структури
9. Опишіть структуру професійної самосвідомості викладача.
10. Розкрийте особливості індивідуальності сучасного викладача ЗВО.
11. Розкрийте механізми саморозвитку індивідуальності викладача.
12. Фактори розвитку та саморозвитку індивідуальності викладача.
13. Етапи професійної адаптації та професійного саморозвитку.
14. Поняття комунікативної компетентності викладача ЗВО: сутність та зміст.
15. Механізми формування комунікативної компетентності викладача ЗВО.
16. Проблеми викладача-початківця у формування комунікативної компетентності.
17. Емоційна саморегуляція викладача: сутність, зміст та механізми.
18. Проблеми викладача-початківця у формуванні навичок емоційної саморегуляції.
19. Особливості спілкування викладача-початківця у педагогічному колективі.
20. Вплив педагогічного колективу на професійний розвиток викладача.
21. Проблеми спілкування у системі «викладач-колеги». «викладач-адміністрація ЗВО», «викладач-студентська група» та у інших системах.

22. Можливості використання тренінгу особистісного росту для професійного зростання молодого викладача ЗВО: приклади, опис механізмів та методики проведення.
23. Педагогічна соціальна перцепція. Механізми межособистісного сприйняття: проблеми стерео типізації, проєцирування, ідентифікація.
24. Педагогічна соціальна перцепція та продуктивність діяльності викладача.
25. Психологічний клімат у студентській групі, його вплив на результативність заняття.
26. Техніка формування позитивного психологічного клімату у студентській групі, на занятті.
27. Проблема мотивації навчання. Викладач як зразок внутрішньо мотивованої діяльності.
28. Проблеми дисципліни на занятті. Типологія студентів та типові конфліктні ситуації.
29. Причини та механізми профілактики, вирішення конфліктів у діаді «викладач-студент»
30. Страх викладання. Помилки у виборі моделі спілкування на занятті.
31. Помилки у використанні внутрішньої та зовнішньої педагогічної техніки: проблеми голосу, ускладнення «словника спілкування», комунікативні помилки, «погані звички», помилки мімічні та пантомімічні, інше.
32. Стратегії поведінки у педагогічних конфліктах.
33. Комунікативна компетентність викладача-початківця.
34. Труднощі та бар'єри у професійно-педагогічному спілкуванні.
35. Психогігієна, психопрофілактика у діяльності викладача.
36. Професійне здоров'яб профілактика та методи самодіагностики.
37. Саморегуляція викладача: мета, функції, процес, основні напрямки.
38. Методи саморегуляції емоційних станів: психотехнічні міфи та мова саморегуляції.
39. Індикатори емоційних станів.
40. Аутогенне тренування: техніки для професійного розвитку викладача

Рекомендована література до курсу

1. Гарькавець С. О., Волченко Л. П. Спілкування в педагогічному процесі : навчальний посібник. Житомир : ТОВ «Видавничий дім “Бук-Друк”». 2021. 100 с. URL: <https://loippo.edu.ua/contact-top/posibniki-slovniki-dovidkovi-vidannya-monografiji-toshcho> (дата звернення: 20.06.2023)
2. Зливков В.Л., Лукомська С.О. Психологія спілкування педагога: інтегративний підхід: навчальний. К. Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М. 2018. 353 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/710858/1/Zlivkov_Lukomska_Ped_spilkuvannya.pdf (дата звернення: 20.06.2023)
3. Кавиліна Г. К. Конфліктологія: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук». 2021. 153 с URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/12440> (дата звернення: 20.06.2023)
4. Костик Л.Б. Основи професійно-педагогічного спілкування: метод. реком. до самостійної роботи студентів. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 52 с. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/jspui/bitstream/BC.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)
5. Основи педагогічної майстерності: практикум / Холковська І.Д., Волошина О.В., Губіна С.І. Вінниця: «Твори». 2019. 240 с. URL: <https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/2019.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)
6. Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників в умовах відкритої освіти: освітні практики: метод. реком. / за наук. ред. Л. М. Петренко. Луцьк: Волиньполіграф, 2021. 92 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/725123/1.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)
7. Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти: монографія / керівн. авт. кол. Н. В. Гузій; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова.

- Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 516 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/154897735.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)
8. Теслюк В.М. Основи педагогічної майстерності викладача вищої школи: підручник. К.: Видавництво Ліра-К. 2016. 340с. URL: http://lib.khmnu.edu.ua/fond/NOV/new11_2016/453783.pdf (дата звернення: 20.06.2023)
9. Філатова Л. С. Педагогічна майстерність : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти педагогічних університетів. Харків : ХНПУ, 2021. 90 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/80136fd8-533d-432c-a6dc-602ffa90ef64/content> (дата звернення: 20.06.2023)
10. Чудаєва Н.В. Емоційний світ людини: навч. посібник. Умань: Візаві, 2017. 126 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7467/1/ShuldikEmocSvit.pdf> (дата звернення: 20.06.2023)

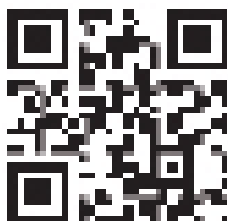
Навчальне видання

ТРЕНІНГ
ОСОБИСТІСНО-ПРОФЕСІЙНОГО РОСТУ

Методичні рекомендації
до семінарських занять з курсу
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти

Укладач
Вейландє Лілія Вольдемар-Вікторівна

Оригінал макет виготовлено в авторській редакції

Підписано до друку 18.09.2024 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Цифровий друк. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 2,09. Наклад 30.
Замовлення № 1024-28-5.

Видавництво: Олді+
65101, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1,
тел.: +38 (095) 559-45-45,
e-mail: office@oldiplus.ua
Свідоцтво ДК № 7642 від 29.07.2022 р.
Замовлення книг:
тел.: +38 (050) 915-34-54, +38 (068) 517-50-33
e-mail: book@oldiplus.ua

